

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.09.2006, sp. zn. 29 Odo 961/2006, ECLI:CZ:NS:2006:29.ODO.961.2006.1

Číslo: 72/2007

Právní věta: Jestliže byl po předchozím zrušení konkursu znovu prohlášen konkurs na majetek téhož dlužníka, nejsou konkursní věřitelé ani správce konkursní podstaty vázáni procesními úkony, které v procesu přezkoumávání přihlášených pohledávek učinili podle § 23 a násl. zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů, v průběhu prvního konkursu. Konkursnímu věřiteli s právem na oddělené uspokojení pohledávky z titulu zástavního práva, jehož zástavní právo zaniklo za trvání konkursu zpeněžením zástavy (§ 28 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů), již v novém konkursu prohlášeném na majetek téhož dlužníka právo na oddělené uspokojení pohledávky na základě stejného titulu nenáleží. Zajištěný konkursní věřitel, jehož zástavní právo zaniklo v průběhu konkursu zpeněžením zástavy, má právo na vyplacení příslušné části čistého výtěžku zpeněžení zástavy, i když po zpeněžení zástavy dojde ke zrušení konkursu. Výplatu odpovídající části čistého výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného konkursního věřitele provede správce konkursní podstaty v mezích činnosti, k níž je povinen v době od zrušení konkursu do doby, než jej konkursní soud zproští funkce. Jde-li o zrušení konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka, vyplatí správce konkursní podstaty příslušnou částku bez omezení daného 70% klauzulí uvedenou v § 28 odst. 4 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.09.2006

Spisová značka: 29 Odo 961/2006

Číslo rozhodnutí: 72

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Konkurs

Předpisy: § 170 odst. 1 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 19 odst. 2 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 20 odst. 1 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 23 odst. 1 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 25 odst. 1 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 27 odst. 5 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 28 odst. 5 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 41a odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 44 odst. 5 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 44a odst. 5 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 45 odst. 1 předpisu č. 328/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 9. 9. 2004 Krajský soud v Brně ve vztahu k žalovanému správci konkursní podstaty úpadce D., výrobní družstvo v likvidaci, určil, že u pohledávek žalobkyně (C. banky, a. s. v likvidaci) vůči úpadci, označených ve výroku, má žalobkyně právo na oddělené uspokojení ze zpeněžení rovněž ve výroku označených nemovitostí. Soud prvního stupně dospěl po provedeném dokazování k závěru, že přihlásila-li žalobkyně v původním (prvním) konkursu pohledávku s právem na oddělené uspokojení a tento nárok byl zjištěn, zůstává platnost a účinnost tohoto nároku zachována, i když byl původní konkurs, v němž byly zpeněženy zastavené nemovitosti, zrušen. Žalobkyně včas přihlásila pohledávku s nárokem na oddělené uspokojení v konkursu nově prohlášeném na majetek téhož dlužníka, takže jsou splněny oba předpoklady, za kterých žalobkyni – v souladu s ustanovením § 45 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), a bez zřetele k ustanovení § 28 odst. 5 ZKV – zůstalo zachováno právo na oddělené uspokojení.

K odvolání žalovaného Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 17. 1. 2006 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud – cituje ustanovení § 23 odst. 1, § 28 a § 45 odst. 1 ZKV ve znění účinném do 30. 4. 2000, jež měl pro posouzení věci za znění rozhodné – především uzavřel, že uznání pohledávky s právem na oddělené uspokojení správcem konkursní podstaty je procesním úkonem učiněným v průběhu konkursního řízení, na který dopadá ustanovení § 45 odst. 1 ZKV. Jestliže tedy správce konkursní podstaty v předchozím řízení pohledávku uznal včetně práva na oddělené uspokojení a vyjádřil se tím pozitivně k její existenci a způsobu uspokojení, má toto vyjádření platnost i v novém konkursním řízení (pokud ovšem pohledávka nebyla v době mezi zrušením konkursu a jeho opětovným prohlášením uspokojena, čímž by uznání ztratilo účinky). Dále odvolací soud zkoumal, kdy lze pohledávku pokládat za zjištěnou, uváděje, že vedle jejího uznání správcem konkursní podstaty musí být dodržen i negativní předpoklad spočívající v tom, že pohledávku nesmí popřít žádný z konkursních věřitelů. „Nepopření“ pohledávky však jako procesní úkon jiného věřitele (než žalobkyně) posuzovat nelze, neboť „naše procesní právo stanoví pro procesní úkony pouze výslovný projev vůle“ (§ 41a odst. 1 o. s. ř., § 66a odst. 1 ZKV). Jestliže v předchozím konkursním řízení pohledávku nepopřel žádný z konkursních věřitelů, nemá toto „nepopření“ účinky v tomto konkursním řízení, ve kterém proto nelze mít pohledávku za zjištěnou. Zjednodušeně řečeno – pokračoval odvolací soud – zatímco uznání pohledávky správcem konkursní podstaty v předchozím konkursním řízení je jako jeho výslovný procesní úkon platné i v následném konkursním řízení (§ 45 odst. 1 ZKV), neexistující procesní úkon (nepopření pohledávky žádným z konkursních věřitelů v předchozím konkursním řízení) nemá pro další konkursní řízení žádný význam. Protože ke zjištění pohledávky v nynějším konkursním řízení je třeba současného splnění obou předpokladů (uznání pohledávky správcem konkursní podstaty a její nepopření konkursními věřiteli), nelze mít pohledávku zjištěnou v předchozím konkursním řízení za zjištěnou v nynějším konkursním řízení bez dalšího; proto je nezbytné, aby v novém konkursním řízení byla pohledávka do konkursu opětovně přihlášena (§ 20 ZKV), tak, aby konkursní věřitelé mohli využít práva ji popřít (§ 21 odst. 1 ZKV). V této věci účastníci shodně prohlásili pohledávku, včetně jejího pořadí, za zjištěnou v předchozím konkursním řízení, z čehož odvolací soud dovozuje, že ji v původním řízení nepopřel žádný z konkursních věřitelů. Popření pohledávky, včetně práva na oddělené uspokojení, jiným věřitelem v nynějším konkursu nebylo žádným z účastníků tvrzeno a tuto skutečnost, která v řízení před soudem prvního stupně ani nevyšla najevo, účastníci úspěšně namítat nemohou (§ 118 odst. 1, § 119a o. s. ř.). Proto má odvolací soud za prokázáno, že právo žalobkyně na oddělené uspokojení její pohledávky nebylo žádným z konkursních věřitelů popřeno ani v nynějším konkursním řízení. Jelikož správce konkursní podstaty pohledávku, včetně práva na oddělené uspokojení, uznal v předchozím konkursním řízení a platnost tohoto úkonu není v nynějším konkursním řízení dotčena, pokládá se pohledávka v nynějším konkursním řízení za zjištěnou. Podle odvolacího soudu je výše podaný výklad v souladu s principem oprávněných očekávání a spravedlivého uspořádání vztahů účastníků, neboť

při platném vzniku zástavního práva se zástavní věřitel oprávněně domnívá, že jeho nárok bude mít v případném konkursu na majetek dlužníka lepší podmínky pro uspokojení, a právě proto jej zajišťuje zástavním právem. Dojde-li v průběhu prvního konkursu ke zpeněžení zastavených nemovitostí, stává se získaná částka (nebo věci za ni nabyté) majetkem dlužníka a tento majetek je ve druhém konkursu sepsán do konkursní podstaty a rovněž vypořádán.

Žalovaný podal proti rozsudku odvolacího soudu včasné dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítaje, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Konkrétně dovolatel podrobuje kritice názor odvolacího soudu, že žalobkyni zůstalo v tomto konkursu zachováno právo na oddělené uspokojení označených pohledávek z titulu zástavního práva, přesto, že zástava (označené nemovitosti) byla zpeněžena v průběhu (prvního) konkursu vedeného na majetek úpadce, který byl zrušen. Dovolatel nesouhlasí s úsudkem soudů nižších stupňů, že účinky zjištění pohledávky a práva na oddělené uspokojení z prvního konkursu trvají i po zrušení prvního konkursu a prohlášení nového konkursu na majetek úpadce. Výklad ustanovení § 45 odst. 1 ZKV, z něž soudy vyšly, nepokládá dovolatel za správný a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudky soudů nižších stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. V průběhu lhůty k podání dovolání vydal soud v konkursním řízení vedeném na majetek úpadce usnesení (ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. 39 K 13/2002, které nabylo právní moci 22. 4. 2006), jímž s odkazem na § 107a o. s. ř. vyhověl návrhu žalobkyně (coby konkursní věřitelky), aby do konkursního řízení na její místo vstoupila obchodní společnost N., a. s. Ke dni právní moci uvedeného usnesení se tedy posledně označená společnost stala (v intencích závěrů obsažených v usnesení Nejvyššího soudu uveřejněném pod číslem 82/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek) bez dalšího účastnicí dovolacího řízení namísto žalobkyně.

Ve vyjádření k dovolání pak navrhla dovolání odmítnout jako nepřipustné, jelikož napadené rozhodnutí neřeší žádnou významnou právní otázku, kterou by odvolací nebo dovolací soud rozhodoval rozdílně, ani není v rozporu s hmotným právem. Pro případ, že dovolání bude shledáno přípustným, navrhuje jeho zamítnutí. Potud se žalobkyně ztotožňuje se závěry soudů nižších stupňů, že má právo na oddělené uspokojení své pohledávky, která byla v předchozím konkursu správcem konkursní podstaty zjištěna s právem na oddělené uspokojení. Účinek tohoto zjištění totiž ve smyslu § 45 odst. 1 ZKV trvá i po zrušení prvního konkursu a po novém prohlášení konkursu na majetek téhož úpadce (v jehož rámci byla pohledávka opět řádně přihlášena s právem na oddělené uspokojení). Právní názor dovolatele by podle žalobkyně vedl ke zhoršení postavení zástavního věřitele, který by přišel o právo na oddělené uspokojení, ačkoliv pohledávku zajištěnou zástavním právem řádně přihlásil v konkursním řízení.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným dle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro řešení všech právních otázek dovoláním otevřených, když zčásti je napadené rozhodnutí v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu a zčásti jde o problematiku v dovolacím řízení dosud neřešenou. Proto zrušil rozhodnutí soudu druhého stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou pak rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

- 1) Usnesením ze dne 12. 5. 1998 prohlásil Krajský soud v Brně konkurs na majetek dlužníka D., výrobní družstvo v likvidaci.
- 2) Pohledávky, k nimž je nyní uplatňováno právo na oddělené uspokojení, přihlásila původní žalobkyně do konkursu vedeného na majetek úpadce s právem na oddělené uspokojení ze zpeněžení označených nemovitostí, jimiž byly pohledávky původní žalobkyně zajištěny z titulu zástavního práva; takto byly pohledávky v konkursu i zjištěny (nepopřel je správce konkursní podstaty ani konkursní věřitelé).
- 3) Nemovitosti, které zajišťovaly pohledávky původní žalobkyně z titulu zástavního práva, byly sepsány do konkursní podstaty úpadce a tam též zpeněženy.
- 4) Usnesením ze dne 14. 3. 2002 Vrchní soud v Olomouci zrušil konkurs na majetek úpadce.
- 5) Původní žalobkyni nebyl vyplacen výtěžek zpeněžení zastavených nemovitostí.
- 6) Usnesením ze dne 8. 7. 2002 Krajský soud v Brně znovu prohlásil konkurs na majetek téhož dlužníka.
- 7) Původní žalobkyně znovu přihlásila tytéž pohledávky do nového konkursu vedeného na majetek úpadce s právem na oddělené uspokojení ze zpeněžení označených nemovitostí.
- 8) Správce konkursní podstaty úpadce při přezkumném jednání dne 2. 10. 2002 popřel právo žalobkyně na oddělené uspokojení pohledávek z titulu zástavního práva k označeným nemovitostem.

Nejvyšší soud především již na tomto místě pokládá za nezbytné zdůraznit, že uvedený spor je sporem o pořadí pohledávky; jak totiž uzavřel již pod bodem XXXI. stanoviska, str. 201 (377), nebo v rozsudku uveřejněném pod číslem 76/2002 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, o popření pořadí pohledávky jde, nesouhlasí-li popírající s uplatněným pořadím pohledávky (uplatněnou vyšší třídou), nebo je-li přesvědčen, že věřiteli (přihlašovateli) nenáleží jím uplatněné právo na oddělené uspokojení pohledávky v konkursu.

Dále Nejvyšší soud uvádí, že pro posouzení účinků zjištění žalobkyniny pohledávky v prvním konkursu není rozhodné znění zákona o konkursu a vyrovnání v době prohlášení prvního konkursu na majetek dlužníka (jak nesprávně uvedl odvolací soud), nýbrž znění zákona o konkursu a vyrovnání v době, kdy mají účinky zjištění pohledávky nastat (tj. v době konání přezkumného jednání, při kterém je přihlášená pohledávka přezkoumána). Ve vztahu k výkladu ustanovení § 23 odst. 1 ZKV nicméně toto pochybení výsledek dovolacího řízení neovlivnilo (i když odvolací soud v jeho důsledku součástí skutkových zjištění nečinil údaj o době konání přezkumného jednání při prvním konkursu); znění § 23 odst. 1 ZKV v podobě, kterou měl za rozhodnou odvolací soud, se totiž nezměnilo ani později (jde rovněž o stávající znění zákona).

Podle ustanovení § 23 odst. 1 ZKV tedy již v době prohlášení prvního konkursu platilo a stále platí, že pohledávka se pokládá za zjištěnou, byla-li uznána správcem a nebyla-li popřena žádným z konkursních věřitelů. Popření pohledávky úpadcem se poznamená v seznamu přihlášek, ale nemá pro zjištění pohledávky význam.

S nesprávným zněním zákona pracoval odvolací soud také při výkladu § 45 odst. 1 ZKV. Toto

ustanovení ve znění účinném do 30. dubna 2000 určovalo, že zrušením konkursu zanikají účinky prohlášení konkursu uvedené v § 14 odst. 1 písm. a) až g) a i) ZKV; platnost a účinnost úkonů provedených v průběhu konkursu tím není dotčena. Pro jeho aplikaci však není rozhodná doba prohlášení konkursu, nýbrž doba zániku účinků prohlášení konkursu.

S účinností od 1. 5. 2000 uvedené ustanovení doznalo změny v tom směru, že podle něj zrušením konkursu zanikají účinky prohlášení konkursu uvedené v § 14 odst. 1 písm. a) až e), g), i) a l) ZKV; platnost a účinnost úkonů provedených v průběhu konkursu tím není dotčena. Z bodu 1., článku II. zákona č. 105/2000 Sb., kterým bylo ustanovení § 45 ZKV změněno, je přitom zjevné, že v novelizované podobě se uplatní i pro konkursní řízení zahájená před jeho účinností. Jelikož další změny uvedeného ustanovení do současné doby provedeny nebyly, není závěru o nutnosti jeho výkladu ve znění účinném od 1. 5. 2000 na překážku ani to, že soudy nižších stupňů (ač tento údaj zjevně musely mít v průběhu řízení k dispozici alespoň z výpisu z obchodního rejstříku úpadce, jímž byl proveden důkaz) formulovaly skutkové zjištění o zrušení prvního konkursu způsobem, jenž nedovoluje učinit jednoznačný závěr o tom, kdy měly nastat účinky zrušení. Ze zjištěného skutkového stavu věci totiž takto není seznatelné, zda uvedené usnesení odvolacího bylo rozhodnutím vydaným v režimu ustanovení § 44 odst. 1 a 3 ZKV, o který z tam popsaných případů šlo a co a k jakému datu bylo ve smyslu § 44 odst. 5, věty druhé, ZKV skutečností rozhodnou pro zánik účinků prohlášení konkursu, nebo zda šlo o rozhodnutí vydané podle § 44a odst. 1 ZKV a co a k jakému datu bylo ve smyslu § 44a odst. 2, věty druhé, ZKV skutečností rozhodnou pro zánik účinků prohlášení konkursu. Jelikož výčet případů, kdy zanikají účinky prohlášení konkursu, nehrál při výkladu ustanovení § 45 odst. 1 ZKV odvolacím soudem žádnou roli, nespatřuje Nejvyšší soud ani v tomto pochybení odvolacího soudu samostatný důvod pro zrušení napadeného rozhodnutí.

Úvaha odvolacího soudu o použitelnosti ustanovení § 45 odst. 1 ZKV i na procesní úkony učiněné v průběhu posléze zrušeného konkursu v procesu přezkumu přihlášených pohledávek, je však založena na chybných závěrech.

Prvním nesprávným úsudkem je představa odvolacího soudu, že české civilní procesní právo „stanoví pro procesní úkony pouze výslovný projev vůle.“

V první řadě nelze přehlédnout, že z hlediska svých úvah o rozhodném znění zákona o konkursu a vyrovnání (znění účinném do 30. 4. 2000) odvolací soud chybuje (a svou argumentaci činí vnitřně rozpornou) již tím, že se v dotčených souvislostech dovolává ustanovení § 41a odst. 1 o. s. ř.; uvedené ustanovení totiž bylo do občanského soudního řádu vtěleno až s účinností od 1. 1. 2001 (novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb.). Dikce uvedeného ustanovení nadto podporuje výklad zcela opačný. Uvádí se v něm totiž, že nestanoví-li zákon jinak, může účastník učinit úkon jen výslovně. Jinak řečeno, tam, kde to zákon jinak stanoví (např. v § 101 odst. 4 o. s. ř.), lze procesní úkon učinit i opomenutím nebo konkludentně.

Je-li přitom podle ustanovení § 23 odst. 1 ZKV jedním z předpokladů zjištění pohledávky, že nebyla popřena žádným z konkursních věřitelů, přiznává se tím účinnost procesnímu úkonu konkursního věřitele spočívajícímu právě v jeho nečinnosti (v tom, že pohledávku opomene popřít nebo v tom, že „nepopřením“ pohledávky dává konkludentně najevo souhlas s jejím zjištěním). Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž v dotčeném směru správné není (rozhodně nejde o „neexistující procesní úkon“), čímž se hroutí konstrukce odvolacího soudu, podle níž důvodem, pro který má být pohledávka znovu přihlášená a přezkoumána v druhém konkursu, je nutnost dát konkursním věřitelům (stejným jako v prvním konkursu) znovu možnost pohledávku popřít.

Druhým chybným úsudkem je úvaha, že správce konkursní podstaty, který pohledávku v prvním konkursu uznal, ji ve druhém konkursu vedeném na majetek téhož dlužníka již nemůže popřít, pokud ovšem nebyla v mezidobí (v době mezi zrušením konkursu a jeho opětovným prohlášením)

uspokojena.

Také v tomto případě jde o názor nepřesný i z pohledu vlastní argumentace odvolacího soudu. Jak se podává již z rozhodnutí uveřejněného pod číslem 18/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a jak Nejvyšší soud dále vysvětlil v rozsudku uveřejněném pod číslem 9/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, k zániku pohledávky může v souladu se zákonem dojít i po prohlášení konkursu na majetek dlužníka a po jejím přihlášení do konkursu (např. tím, že ji konkursnímu věřiteli zaplatí úpadcův spoludlužník nebo ručitel). Pro popření přihlášené pohledávky tak je i z tohoto pohledu rozhodný (a to bez zřetele k tomu, zda popírajícím je konkursní věřitel nebo správce konkursní podstaty) její stav v době konání přezkumného jednání a nikoli (jak uvedl odvolací soud) v době prohlášení konkursu.

Argumentace, jež správci konkursní podstaty upírá v novém konkursu vedeném na majetek téhož dlužníka popřít tutéž pohledávku, kterou v „prvním“ konkursu uznal, je nadto neúplná v tom, že výjimku z takto ustaveného pravidla zakotvuje toliko pro „uspokojení“ věřitelovy pohledávky. I když bude výraz „uspokojení“ pohledávky interpretován širěji (tak, že může jít též o případy, kdy pohledávka po zrušení konkursu zanikla např. započtením, vzdáním se práva nebo privativní novací), stále zůstane otázkou, proč by správce konkursní podstaty měl být vázán předchozím „uznáním“ pohledávky, dojde-li po zrušení „prvního“ konkursu k zániku pohledávky prekluzí nebo k jejímu promlčení. Stejně tak není jasné, proč by správce konkursní podstaty neměl při novém přezkumu vycházet i z dalších nově nastalých skutečností. Může jít např. o pohledávku, kterou správce konkursní podstaty v prvním konkursu uznal jako nevykonatelnou, avšak dlužník po zrušení konkursu v soudním sporu o úhradu pohledávky uspěl (docílil pravomocného zamítnutí žaloby). Ba dokonce může jít o pohledávku, kterou správce konkursní podstaty v prvním konkursu uznal jako vykonatelnou (a pravomocně přiznanou), avšak po zrušení konkursu bylo o pohledávce rozhodnuto jinak na základě některého z mimořádných opravných prostředků. Z tohoto pohledu se zdá, že výčet případů, které by z povahy věci oprávněně měly sloužit jako výjimka z odvolacím soudem ustavené zásady, je širší než počet případů, v nichž by se mohla uplatnit sama tato zásada.

Nesprávnost závěru odvolacího soudu o vázanosti „výslovně projevenými“ procesními úkony učiněnými v procesu „zjišťování“ přihlášených pohledávek v předchozím konkursu se projeví, jakmile se při těchto úvahách procesní úkon spočívající v „uznání“ pohledávky nahradí popěrným procesním úkonem (popřením pohledávky). V takovém případě by bylo nutné se např. ptát, odkdy by přihlašovatel popřené nevykonatelné pohledávky běžela v novém konkursu nová propadná lhůta k podání žaloby o určení pravosti výše nebo pořadí pohledávky a odkdy by v novém konkursu běžela nová propadná lhůta k podání žaloby o určení pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky popírajícímu konkursnímu věřiteli nebo popírajícímu správci konkursní podstaty.

Při formulaci názoru o vázanosti „výslovně projevenými“ procesními úkony učiněnými v procesu „zjišťování“ přihlášených pohledávek v předchozím konkursu ponechal odvolací soud stranou též otázku, jak se tato „vázanost“ v novém konkursu uplatní, jestliže v době zrušení původního konkursu zde již bylo pravomocné rozhodnutí konkursního soudu o pravosti, výši nebo pořadí popřených pohledávek (§ 25 odst. 1 ZKV), tedy zda bude správce vázán svým „uznáním“ např. u vykonatelné pohledávky, kterou popřel konkursní věřitel a u které bylo na základě žaloby tohoto věřitele podané proti přihlašovatelovi pohledávky konkursním soudem bez účasti správce konkursní podstaty rozhodnuto, že nejde o pohledávku pravou.

Z výše řečeného je zřejmé, že zkoumaný názor odvolacího soudu vyvolává více otázek než smysluplných odpovědí.

Třetí chybný úsudek odvolacího soudu se projevil názorem, že ustanovení § 45 odst. 1 ZKV, části věty za středníkem, se týká i procesních úkonů účastníků konkursního řízení a správce konkursní

podstaty učiněných v konkursním řízení. Výkladem ustanovení § 45 odst. 1 ZKV (a to právě ve znění, z něž při svých úvahách vyšel odvolací soud) se přitom Nejvyšší soud již dříve zabýval. Pod bodem XL. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, [Cpjn 19/98](#), uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „stanovisko“), na straně 209 (385), vysvětlil, že zákon o konkursu a vyrovnání vyjadřuje v ustanovení § 45 odst. 1 zásadu, podle níž zrušení konkursu vede k uvedení věci v předešlý (právní) stav všude tam, kde tomu nebrání úkony uskutečněné v průběhu konkursu. Tamtéž uvedl, že jde o zásadu všeobecně platnou, odvoditelnou již z povahy konkursního řízení. Úpravou účinků prohlášení konkursu je totiž sledováno naplnění vlastního účelu (§ 1 odst. 1 ZKV) a cíle (§ 2 odst. 3 ZKV) konkursu; mimo rámec konkursu nemají takto konstruovaná omezení smysl a jejich další působení po zrušení konkursu by tam, kde obnovení předešlého (právního) stavu nic nebrání, bylo v rozporu se zásadou vyjádřenou v článku 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. I kdyby se ustanovení § 45 odst. 1, části věty za středníkem, ZKV mohlo či mělo vztahovat na některé procesní úkony provedené v konkursním řízení, proces přezkoumání přihlášených pohledávek by typicky patřil k těm, u nichž o aplikaci uvedeného ustanovení vůbec nelze uvažovat. Úprava týkající se zjištění pohledávek v konkursu má jediný, a to výlučně procesní smysl; určit, kteří věřitelé a s jakými (případně též s jak vysokými) pohledávkami se budou podílet na rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku konkursní podstaty úpadce a jaké bude pořadí těchto věřitelů při rozvrhu (nebo i před rozvrhem).

Přitom právě spory o pořadí přihlášené pohledávky, včetně sporů o právo na její oddělené uspokojení, mají původ v konkursním řízení a jen pro účely konkursního řízení jsou řešeny (shodně srov. bod I. stanoviska, str. 170-171 /346-347/). Proto také při popření pořadí pohledávky není při úvaze o tom, kdo má být v následném incidenčním sporu žalobcem a kdo žalovaným, rozdílu (oproti sporům o určení pravosti nebo výše pohledávky) mezi tím, zda je popřena pohledávka vykonatelná nebo nevykonatelná, a žalobu o určení pořadí pohledávky (o určení práva na oddělené uspokojení pohledávky) podává vždy přihlašovatel (srov. opět shodně bod XXXI. stanoviska, str. 203 /379/).

Samotná dikce § 45 odst. 1 ZKV naopak vylučuje možnost vztáhnout část věty za středníkem k jinému účinku než tomu, který byl vyvolán prohlášením konkursu na majetek dlužníka a který právě zrušením konkursu zaniká. Ke zjištění pohledávky v konkursu nedochází jeho prohlášením a prohlášením konkursu nevzniká ani právo na oddělené uspokojení pohledávky v konkursu; to se prosadí teprve prostřednictvím přihlášky zajištěné pohledávky, ve které je právo na oddělené uspokojení přihlášené pohledávky uplatněno (srov. § 20 odst. 1 ZKV, jež od doby prohlášení „prvního“ konkursu nedoznalo změny, a rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 27/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž Nejvyšší soud vysvětlil, že věřitel, který nepřihlásil svou pohledávku do konkursu, ač tuto povinnost měl, nemůže být po dobu trvání konkursu uspokojen z majetku konkursní podstaty, i když jde o zajištěného věřitele).

Názor odvolacího soudu je nadto založen na předpokladu totožnosti zákonných úprav v obou konkursech, konkrétně pak na tom, že úprava pořadí pohledávek ve „druhém“ konkursu je stejná jako v konkursu „prvním“. Přitom již změny provedené s účinností od 1. 5. 2000 zákonem č. 105/2000 Sb., jímž byla mimo jiné zrušena kategorie pohledávek třetí třídy, stejně jako zásadní změny, k nimž má v českém konkursním právu dojít k 1. 7. 2007, kdy nabude účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), dokládají nereálnost takového předpokladu.

Lze tedy uzavřít, že ustanovení § 45 odst. 1 ZKV oporou pro názory formulované odvolacím soudem není, výklad podaný odvolacím soudem byl – jak plyne z výše uvedeného – chybný a dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl již proto uplatněn právem.

Pro nalezení odpovědi na otázku, jak má nebo měl být řešen skutkový stav vzniklý tím, že ke zrušení konkursu na majetek úpadce došlo po zpeněžení zástavy a před vyplacením výtěžku zpeněžení

oddělenému věřiteli (zástavní věřitelce), je naopak významný výklad ustanovení § 28 ZKV. Přitom pro posouzení otázky účinků zpeněžení zástavy v konkursu je určující dikce zákona o konkursu a vyrovnání v době zpeněžení; v tomto ohledu Nejvyšší soud opět postrádá spolehlivý skutkový základ sporu, jelikož skutkový stav věci zjištěný soudy nižších stupňů odpověď na otázku, kdy ke zpeněžení došlo, nedává.

V době od prohlášení „prvního“ konkursu (12. 5. 1998) do jeho zrušení (14. 3. 2002) se přitom dikce § 28 ZKV, jenž tuto otázku upravuje ve svém odstavci 5, měnila. Podle ustanovení § 28 odst. 5 ZKV ve znění účinném od 12. 5. 1998 do 30. 4. 2000 platilo, že zástavní práva oddělených věřitelů zanikají zpeněžením zástavy. Ustanovení § 28 odst. 5 ZKV ve znění účinném od 1. 5. 2000 do současné doby pak určuje, že zajišťovací práva uvedená v odstavci 1 zanikají zpeněžením věci, práva nebo pohledávky v konkursu, a to i v případě, že oddělení věřitelé nepřihlásili své pohledávky. V rovinně zástavního práva se citované ustanovení liší potud, že § 28 odst. 5 ZKV ve znění účinném před 1. 5. 2000 postrádá dovětek, podle kterého zástavní právo zpeněžením zástavy zaniká, i když zástavní věřitel pohledávku zajištěnou zástavním právem do konkursu nepřihlásil. Tým závěr však byl pro uvedenou dobu dovozován výkladem (srov. bod XXXVI. stanoviska, str. 206 /382/). Jinak řečeno, zpeněžením zástavy v průběhu konkursu zanikalo zástavní právo na ní váznoucí bez ohledu na to, zda bylo v konkursu uplatněno podle ustanovení § 28 odst. 5 ZKV ve znění účinném před i po 1. 5. 2000. Jen proto ani pochybení soudů nižších stupňů ve zjištění skutkového stavu věci Nejvyššímu soudu nezabránilo ve formulaci níže uvedených závěrů.

K tomu, že po zániku zástavního práva zpeněžením zástavy v konkursu již nemůže být v dalším konkursu uplatněno právo na oddělené uspokojení pohledávky z titulu jeho zajištění takovým zástavním právem, se Nejvyšší soud vyslovil (a rozhodovací praxi soudů nižších stupňů usměrnil) již tím, že pod číslem 9/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 9/2004“) uveřejnil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. [15 Cmo 13/2003](#), s právní větou podle které, zaniklo-li zástavní právo zpeněžením zástavy podle § 28 odst. 5 ZKV ve znění pozdějších předpisů, nelze v konkursním řízení vedeném na majetek dlužníka, jehož (osobní) dluh byl zajištěn tímto zástavním právem, postupovat podle § 27 odst. 5 uvedeného zákona.

Podrobněji pak Nejvyšší soud tento závěr rozvedl v rozsudku ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. [29 Odo 396/2003](#). Bez zřetele k tomu, že v obou uvedených věcech šlo o střet konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka s konkursem vedeným na majetek zástavního dlužníka, neexistuje rozumný důvod, pro který by tam formulované závěry neměly platit také v případě, že jde o konkurs prohlášený na majetek téhož dlužníka po zrušení jeho předchozího konkursu.

Právy, jež zástavnímu věřiteli v konkursu náležejí (jako oddělenému konkursnímu věřiteli) v době po zániku zástavního práva v konkursu a před vyplacením čistého výtěžku zpeněžení na něj připadajícího (srov. § 28 odst. 1 a 4 ZKV ve znění účinném před i po 1. 5. 2000), se Nejvyšší soud rovněž již dříve zabýval, a to v rozsudku ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. [29 Odo 251/2004](#). Tam při rozboru ustanovení § 27 odst. 5 ZKV (ve znění účinném od 1. 5. 2000) vysvětlil, že poté, co zástavní dlužník přivodil zánik zástavního práva tím, že do konkursní podstaty osobního dlužníka v intencích § 27 odst. 5 ZKV uhradil zajištěnou pohledávku nebo složil cenu zástavy, již zástavní věřitel nemůže uspět s přihláškou pohledávky z titulu zástavního práva v konkursu vedeném na majetek zástavního dlužníka. Dále uvedl, že s částkou, kterou zástavní dlužník do konkursní podstaty osobního dlužníka složil jako cenu zástavy nebo vyplatil jako zajištěnou pohledávku, správce konkursní podstaty nakládá jako s výtěžkem zpeněžení ve smyslu ustanovení § 28 odst. 2 ZKV.

Odtud dále dovodil, že zástavní věřitel, jehož zástavní právo tímto plněním zaniklo, má právo na vyplacení uvedené částky i v případě, že ke zrušení konkursu na majetek osobního dlužníka dojde dříve, než mu správce konkursní podstaty osobního dlužníka vyplatí (postupem podle § 28 odst. 4 ZKV) 70 % (čistého) výtěžku zpeněžení na něj připadajícího. Dodal též, že tuto částku vyplatí

zástavnímu věřiteli i po zrušení konkursu správce konkursní podstaty osobního dlužníka a to již bez omezení daného 70% klauzulí uvedenou v § 28 odst. 4 ZKV. Je tomu tak proto, že uhrazením zajištěné pohledávky nebo složením ceny zástavy do konkursní podstaty osobního dlužníka plní zástavní dlužník svůj dluh z titulu zástavního práva vůči zástavnímu věřiteli.

Je zjevné, že platí-li uvedený závěr u plnění, jež zpeněžení nahrazují, neboť vedou k zániku zástavního práva za trvání konkursu bez zpeněžení zástavy (srov. § 170 odst. 1 písm. a/ a e/ obč. zák. ve stávajícím znění, § 170 odst. 1 a odst. 5 obč. zák. ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2001 a § 151g obč. zák. ve znění účinném před 1. 1. 2001), tím více se prosadí v případě, že zástavní právo zaniká za trvání konkursu přímo zpeněžením zástavy.

V této souvislosti Nejvyšší soud poznamenává, že o nesprávnosti koncepce zvolené odvolacím soudem svědčí i úsudek odvolacího soudu, podle kterého, dojde-li v průběhu prvního konkursu ke zpeněžení zastavených nemovitostí, stává se získaná částka (nebo věci za ni nabyté) majetkem dlužníka a tento majetek je ve druhém konkursu sepsán do konkursní podstaty a rovněž vypořádán. Vyslovená teze by se totiž být i jen teoreticky mohla uplatnit pouze v případě, že osobní dlužník (úpadce) je současně dlužníkem zástavním (vlastníkem zástavy). To, zda o takový případ skutečně šlo, není při neúplnosti skutkových zjištění z rozhodnutí soudů nižších stupňů seznatelné.

Z uvedeného vyplývá, že zpeněžením zástavy v původním (prvním) konkursu zaniklo žalobkynino zástavní právo a žalobkyni naopak jako oddělené konkursní věřitelce náleželo právo na vydání příslušné části čistého výtěžku zpeněžení zástavy. Toto právo měla žalobkyně i poté, co byl první konkurs (na základě usnesení ze dne 14. 3. 2002) zrušen a správce konkursní podstaty úpadce měl právo a povinnost jí příslušnou část čistého výtěžku zpeněžení zástavy v mezích činnosti, k níž byl povolán v době od zrušení konkursu do doby, než jej konkursní soud zprostil funkce, vyplatit.

Jestliže se tak nestalo a peněžní prostředky získané zpeněžením zástavy v prvním konkursu byly po zrušení konkursu (z pohledu výše řečeného nesprávně) předány dlužníku, nelze uvedenou situaci řešit tím, že soud v novém konkursu prohlášeném na majetek stejného dlužníka přizná žalobkyni právo na oddělené uspokojení z titulu zástavního práva, které zaniklo. Jsou-li uvedené peněžní prostředky v konkursní podstatě úpadce v rámci nového konkursu coby výtěžek zpeněžení zástavy ještě rozpoznatelné (a nacházejí-li se vůbec v konkursní podstatě), může se žalobkyně domáhat jejich vyloučení ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce vylučovací žalobou podle § 19 odst. 2 ZKV (srov. k tomu též závěry obsažené v rozsudcích Nejvyššího soudu uveřejněných pod čísly 81/2005 a 85/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Jiná práva ve vztahu k majetku konkursní podstaty z titulu dříve existujícího zástavního práva již uplatnit nemůže (tím není dotčeno její právo uplatnit případný nárok na náhradu škody způsobené tím, že jí v rámci prvního konkursu příslušná část výtěžku zpeněžení zástavy nebyla vyplacena).

Dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl tudíž uplatněn právem. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).